

Motion till riksdagen 2025/26:3510

av **Ulrika Westerlund m.fl. (MP)**

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen anvisar anslagen för 2026 inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet enligt förslaget i tabell A i motionen.

Motivering

Tabell A Anslagsförslag för 2026 för utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Tusental kronor

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Polismyndigheten	48 375 533	±0
1:2 Säkerhetspolisen	3 047 500	±0
1:3 Åklagarmyndigheten	2 891 903	±0
1:4 Ekobrottsmyndigheten	1 218 883	±0
1:5 Sveriges Domstolar	8 452 927	−4 000
1:6 Kriminalvården	24 204 721	±0
1:7 Brottsförebyggande rådet	316 670	±0
1:8 Rättsmedicinalverket	716 787	±0
1:9 Brottsoffermyndigheten	80 859	±0
1:10 Ersättning för skador på grund av brott	281 953	138 000
1:11 Rättsliga biträden m.m.	4 404 007	338 000
1:12 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.	79 487	±0
1:13 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	20 174	±0
1:14 Bidrag till brottsförebyggande arbete	158 157	1 000 000
1:15 Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd	48 032	±0
1:16 Domarnämnden	14 387	±0
1:17 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering	432 000	±0

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
99:1 Stöddlinje för föräldrar och anhöriga	±0	10 000
Summa	94 743 980	1 482 000

Fler poliser

Under den förra mandatperioden påbörjades den största tillväxten av Polismyndigheten någonsin. Det arbetet måste nu fortsätta. Det behövs fler välutbildade poliser och fler civila handläggare, samtidigt som villkoren för dagens poliskår måste stärkas så att fler vill stanna i yrket. Det är viktigt att polisen har goda förutsättningar att arbeta brottsförebyggande och trygghetsskapande och för det behövs en ökad lokal polisiär närvaro i hela landet, inte minst i storstadsregionerna och i särskilt utsatta områden. Vi vill utbilda och anställa fler områdespoliser, som kan fokusera på att arbeta långsiktigt, bygga relationer och öka människors tillit för polis och rättsväsende. På så sätt ökar vi tryggheten på gator och torg, stärker polisens förmåga att förhindra och upptäcka brott och underlättar människors möjlighet att komma i kontakt med polisen. Vi anser att 500 miljoner kronor av anslaget till 1:1 Polismyndigheten ska gå till att utbilda och anställa fler områdespoliser och mer civil personal.

Stärk upp Kriminalvården

Situationen på Sveriges häkten och anstalter är akut – överbeläggningar gör att risken för hot och våld ökar både mellan intagna och personal och den snabba expansionen riskerar att försämra vårdkvaliteten och det återfallsförebyggande arbetet. Kriminalvårdens egna beräkningar utifrån regeringens förda politik visar att antalet platser på häkten och anstalter behöver mer än dubblas de kommande tio åren. Samtidigt ska bemanningstätheten kraftigt minska. Detta trots att hög personaltäthet med gedigen kunskap och erfarenhet är en förutsättning för att både minska återfall i kriminalitet och skapa en god miljö på häkten och anstalter för både personal och intagna.

Vi välkomnar att Kriminalvården får ytterligare medel till utökad kapacitet. Förutsättningarna för att Kriminalvården ska kunna växa, utvecklas och förbättras försämras däremot avsevärt med regeringens omfattande straffrättsreformer som kommer leda till att fängelserna fylls på i en snabbare takt än Kriminalvården rimligen kan hantera. Det är kontraproduktivt. Vi vill istället minska belastningen på anstalterna genom att till exempel låta fler avtjäna sitt straff genom elektronisk övervakning och stärka Kriminalvårdens förutsättningar att arbeta med rehabilitering och avhopparprogram så att färre återfaller i brott. Vi i Miljöpartiet står inte bakom regeringens förslag på ungdomsfängelser eller sänkningen av straffmyndighetsåldern till 13 år. Vi kommer närmare analysera de straffskärpningar regeringen föreslår – men kan redan nu säga att vi har en mycket restriktiv syn på så långtgående ändringar i synen på straff som nu föreslås.

För oss i Miljöpartiet är straff en viktig del av brottsbekämpningen. Genom åren har vi medverkat till att höja ett stort antal straff och gett rättsväsendet flera utökade verktyg för att bekämpa brott. I regering tog vi initiativ till fler än 60 straffskärpningar, bland annat för vapenbrott, våldtäkt och slopad straffrabatt för 18–20-åringar som begår

allvarliga brott. Vi tillsatte även Gängbrottsutredningen, som tog fram förslag på flera straffrättsliga åtgärder. Flera av dessa förslag, som skärpt straff för narkotikabrott och kriminalisering av att rekrytera unga in i gäng, gäller nu.

Enligt vår mening ska straff vara rimliga och proportionerliga och leda till ett liv bort från kriminalitet. Vi ser inte att regeringens förslag på skärpta straff, ungdomsfängelser och straffmyndighetsålder lever upp till det syftet. Många av de rättspolitiska förslag som regeringen nu lägger fram saknar dessutom stöd i forskning och har bemötts med omfattande kritik från expertorganisationer och civilsamhälle. Samtidigt är Kriminalvården i ett ansträngt läge och behöver utökat stöd för att finansiera utbyggnaden av häkte och anstalter, minska dubbelbeläggningar, anställa och utbilda mer personal och stärka intagnas möjlighet till rehabilitering och vård. Därför behåller vi regeringens föreslagna satsningar till 1:6 Kriminalvården, men står inte bakom många av de åtgärder som regeringen föreslår att medlen ska finansiera.

Insatser för barn i riskzonen för kriminalitet

Vi måste bryta nyrekryteringen så att gängen slutar växa, annars kommer vi aldrig komma till bukt med våldet. Vi vet att barn under 15 år som utreds för allvarliga brott har en omfattande problembild med flera riskfaktorer. En stor andel av dessa barn har till exempel en sen tidigare ställd psykiatrisk diagnos, de har uppvisat hög aggressivitet och låg impuls kontroll och har omfattande skolfrånvaro. Många har också vuxit upp i ett område med socioekonomiska utmaningar och bor med en ensamstående förälder eller en mamma eller pappa som saknar tillräcklig föräldraförmåga. Dessutom är närmare nio av tio barn redan kända av socialtjänsten innan de begick det första brottet. Det är helt uppenbart att nästan alla barn som begår brott tidigt i livet har uppvisat riskbeteenden för att rekryteras till kriminalitet och att både skola och socialtjänst har kännedom om detta. Det finns därmed stora möjligheter att fånga upp dessa barn och deras familjer redan innan det första brottet begås, genom bättre myndighetssamverkan och mer stöd till berörda familjer.

I Danmark har antalet gängkriminella minskat med en tredjedel på tio år. Det är däremot inte enbart strängare straff, visitationszoner eller sänkt straffmyndighetsålder som gett den effekten. Forskare lyfter istället upp långsiktiga sociala insatser som de starkast bidragande faktorerna. I Danmark används en modell som tidigt identifierar barn med olika riskfaktorer för att dras in i gängkriminalitet. De barn som ingår i modellen punktmarkeras sen av socialarbetare, lärare och kontaktpersoner och ges uppföljande stöd och vägledning under flera år. Även i Sverige finns framgångsrika insatser för barn i riskzon, såsom det brottsförebyggande och individanpassade programmet Rätt kurva. Genom programmet identifierar polisen och socialtjänsten barn som anses löpa stor risk att falla in i grov brottslighet och erbjuder barnet och familjen insatser för att skapa vägar bort från kriminalitet. Polismyndigheten driver redan programmet i sju lokalpolisområden och flera nya områden kommer ansluta under året.

Miljöpartiet vill skynda på arbetet med att sprida och utveckla metoder för att tidigt fånga upp och stötta barn som riskerar att dras in i kriminalitet. Det är viktigt att staten är med och finansierar dessa metoder och att insatserna inte stannar vid tillfälliga projekt utan ges tillräckliga och långsiktiga resurser. Därför gör vi en storsatsning om 1 miljard kronor per år, för att nå resultat i det brottsförebyggande arbetet och komma

till rätta med nyrekryteringen av barn och unga. Detta belastar 1:14 Bidrag till brottsförebyggande arbete.

Mer stöd till anhöriga till kriminella

Antalet anhöriga till kriminella som söker stöd har genom åren ökat kraftigt, enligt Brottsofferjouren. Föräldrar, syskon, partners och andra närstående till personer i kriminalitet har behov av dels stöd för att hantera känslor av oro, skuld och skam, dels praktisk vägledning kring att till exempel vittna om eller anmäla brott. Anhöriga kan också leva med en hotbild och därför vara i behov av stöd i form av skyddat boende eller skyddade personuppgifter. Det är uppenbart att när en person är involverad i kriminalitet så påverkar det hela familjen. Staten måste ta ett större ansvar för att möta och stötta den här målgruppen, för att motverka ohälsa och oro hos anhöriga, erbjuda verktyg som i bästa fall kan motverka eller upptäcka brott samt skydda anhöriga.

Anhöriga som behöver stöd och rådgivning kan idag vända sig till Brottsofferjourens ideella verksamhet, anhöriga kan även vända sig till kommun och socialtjänst. Vi tycker att det riktade stödet till anhöriga behöver utökas ytterligare och föreslår därför att lämplig myndighet får i uppdrag att inrätta en nationell stödlinje. På så sätt kan stödet samordnas nationellt och vara likvärdigt över hela landet. För detta ändamål skjuter vi till 10 miljoner kronor årligen till en ny anslagspost, 99:1 Stödlinje för föräldrar och anhöriga.

Mer stöd till brottsoffer

Att brottsoffer får upprättelse är en av rättssystemets allra viktigaste uppgifter. Samhället behöver säkerställa att brottsoffer och deras anhöriga får tillgång till stöd och tydlig information. Som ett led i detta vill Miljöpartiet se över systemet för ersättning och stöd till brottsoffer för att stärka offrets ställning. Detta gäller inte minst unga och de som utsatts för våld i nära relation, sexualbrott och hedersbrott. Vi vill också att staten ska ta ett större ansvar för att driva in skadestånd och brottsskadeersättning, så att brottsoffret kan fokusera på sin rehabilitering. För detta ändamål anslår vi en förstärkning med 138 miljoner kronor årligen till 1:10 Ersättning för skador på grund av brott.

Skydda barn i mål om vårdnad, boende och umgänge

I flera uppmärksammade fall, inklusive det mycket tragiska fallet med pojken Tintin, har det blivit tydligt att samhället måste bli bättre på att skydda barn som på olika sätt far illa i hemmet, i umgänge med en våldsam förälder eller i vårdnadstvister. Det är uppenbart att mer måste göras för att säkerställa att barns röster hörs i kontakt med socialtjänst och polis och i rättsprocesser. Även domstolarna behöver mer kunskap om barns rättigheter i mål som rör vårdnad, boende och umgänge.

De senaste åren har flera åtgärder vidtagits för att stärka barnrättsperspektivet. Numera har barn rätt till ett eget biträde i ärenden om skyddat boende, men även i vissa fall som rör vårdnadsöverflyttning. Vi i Miljöpartiet menar däremot att barns rätt till

eget juridiskt biträde behöver utökas till fler fall för att barns rättigheter fullt ut ska kunna tas tillvara. Så sent som 2023 bedömde en statlig utredning att barn bör tilldelas ett eget juridiskt biträde i fall där föräldrarna inte kan komma överens om umgänge, vårdnad eller var barnet ska bo. Syftet med ett sådant biträde skulle vara att företräda barnets intressen och bevaka barnets rätt under processen samt säkerställa barnets rätt till information under handläggningen i domstol. Detta är särskilt angeläget i mål där barnet har bevittnat eller själv utsatts för våld av en närstående, eller på annat sätt farit illa i hemmet. I syfte att ge alla barn rätt till eget juridiskt biträde i alla mål om vårdnad, boende och umgänge avsätter vi 338 miljoner kronor per år till anslag 1:11 Rättsliga biträden m.m.

Ulrika Westerlund (MP)

Mats Berglund (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Nils Seye Larsen (MP)

Camilla Hansén (MP)

Jan Riise (MP)